

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П.ДРАГОМАНОВА**

МАТВЄЄВА Ольга Вікторівна

УДК 378.1:784.9:159.942 (043.3)

**МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ
ВОКАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКОЇ НАДІЙНОСТІ
У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ**

13.00.02 – теорія та методика музичного навчання

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2010

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Бердянському державному педагогічному університеті, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент
ЮНИК Дмитро Григорович,
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, доцент кафедри оркестрових інструментів.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
РОСТОВСЬКИЙ Олександр Якович,
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя, завідувач кафедри музичної педагогіки і хореографії;

кандидат педагогічних наук, доцент
ЄРЕМЕНКО Ольга Володимирівна,
Сумський державний педагогічний університет імені Антона Макаренка, доцент кафедри вокального мистецтва.

Захист відбудеться 10 березня 2010 р. о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.08 у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова за адресою 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова за адресою 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий 6 лютого 2010 р.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

А. В. Козир

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Демократизація українського суспільства та світова інформаційно-сателітарна революція досить гостро поставили проблему підготовки висококваліфікованих педагогічних кадрів. Протягом останніх десятиліть посилювалися вимоги до фахівців мистецтв, у тому числі й до вчителів музики, спрямовані не тільки на збереження, а й на передачу досвіду вокальної творчості підростаючим поколінням. Вона традиційно є важливим компонентом мистецького навчання і естетичного виховання, оскільки віддзеркалює багатовіковий життєвий досвід, мудрість та красу. Видатні мислителі, діячі культури та освіти українського суспільства надавали співу вагомому значенню у збереженні культурних, моральних, етичних і естетичних цінностей (А. Авдієвський, Ф. Колесса, М. Леонтович, М. Лисенко, Г. Сковорода, К. Стеценко, В. Сухомлинський, К. Ушинський та інші). Саме тому проблеми вокальної творчості турбували не одне покоління як виконавців, так і педагогів.

Теорія та методика навчання співу має суттєві надбання щодо фонетичного, фонопедичного, монокультурного та інших специфічних аспектів вокальної діяльності (В. Антонюк, Л. Василенко, В. Вотріна, І. Герсамія, Н. Гребенюк, Д. Євтушенко, О. Зданович, С. Кіквадзе, І. Колодуб, І. Левідов, В. Морозов, Н. Прокопенко, В. Прокоп'єв, Р. Юссон, Ю. Юцевич, В. Юшманов та інші). Значно менше розроблено проблему надійного відтворення необхідної інформації в емоціогенних умовах. Формуванню надійності як компонента музично-виконавської майстерності присвячено праці переважно в галузі навчання гри на інструментах (Л. Баренбойм, Л. Бочкар'єв, О. Віцинський, О. Готсдінер, М. Давидов, В. Касімов, Г. Коган, Л. Котова, Я. Мільштейн, Ю. Цагареллі, Г. Ципін, Д. Юник, Т. Юник та інші). Науковці зосередили свою увагу на теоретичних основах підготовки музикантів до сценічних виступів та психолого-педагогічних умовах розвитку навичок надійності гри фахівців. Однак, і поза їх увагою залишилися питання впливу емоційної сфери особистості на процес відтворення музичного матеріалу, хоча сучасній науці відомо, що саме від неї залежить результативність діяльності в емоціогенних умовах (Л. Аболін, Л. Бучек, В. Вілюнас, В. Генковська, О. Дашкевич, Б. Додонов, Т. Дубиніна, Т. Землякова, Є. Ільїн, Н. Каськова, Л. Китаєв-Смик, Т. Корчагіна, В. Крутецький, О. Ксенофонтowa, І. Переверзева, Я. Рейковський, І. Сімаєва, П. Сімонов, А. Тимченко, А. Черкашин, О. Чернікова й інші).

Отже, важливість проблеми формування виконавської надійності в процесі вокальної підготовки студентів до музично-виховної діяльності та її недостатня дослідженість зумовили вибір теми дисертаційної роботи

“Методика формування вокально-виконавської надійності у майбутніх учителів музики”.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедр педагогіки, музичного виховання та хореографії Бердянського державного педагогічного університету в межах наукових тем “Особистість учителя та її формування” і “Проблеми підготовки фахівців в умовах оновлення форм і змісту художньої освіти”.

Тема дисертації затверджена Вченою радою Бердянського державного педагогічного університету (протокол № 1 від 31.08.2006 року) та узгоджена на засіданні бюро Ради з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології в Україні (протокол № 1289 від 31.10.2006 року).

Об'єкт дослідження – процес вокальної підготовки майбутніх учителів музики у вищих навчальних закладах.

Предмет дослідження – методика формування вокально-виконавської надійності у майбутніх учителів музики.

Мета дослідження – розробити, теоретично обґрунтувати і експериментально перевірити методику цілеспрямованого формування вокально-виконавської надійності у майбутніх учителів музики.

Завдання дослідження:

1. Здійснити аналіз наукової літератури з проблеми формування виконавської надійності у музикантів, уточнити сутність і зміст поняття “вокально-виконавська надійність майбутніх учителів музики”.

2. Визначити критерії, показники та рівні сформованості вокально-виконавської надійності у майбутніх учителів музики.

3. Виявити ефективні методи і прийоми досягнення безпомилкового співу майбутніми вчителями музики.

4. Розробити методику цілеспрямованого формування вокально-виконавської надійності у майбутніх учителів музики і визначити педагогічні умови її реалізації.

5. Експериментально перевірити ефективність розробленої методики цілеспрямованого формування вокально-виконавської надійності у майбутніх учителів музики.

Методологічну і теоретичну основу дослідження становлять філософсько-культурологічні концепції системного підходу до аналізу педагогічних явищ і процесів, пов'язаних з музичною творчістю (Ш. Амонашвілі, Б. Деменко, В. Жадько, Е. Кучменко, Г. Меднікова, Ю. Мірошніков, Ю. Руденко, О. Шевнюк, В. Шульгіна та інші); наукові праці з педагогіки щодо вдосконалення навчального процесу (Ю. Бабанський, В. Кан-Калик, Я. Коменський, С. Мельничук, І. Песталоцці, С. Русова, Ж. Руссо, В. Сухомлинський, К. Ушинський

О. Хижна та інші); вихідні положення психологічних теорій щодо впливу емоційної сфери особистості на успішність діяльності (Л. Аболін, В. Вілюнас, Б. Додонов, К. Ізард, В. Крутецький, О. Ксенофонтowa, Я. Рейковський, П. Сімонов, Л. Фестінгер та інші); загальнотеоретичні принципи естетичного виховання та мистецької освіти (Н. Ахмедходжаєва, Н. Гузій, Л. Марковець, О. Олексюк, Г. Падалка, Г. Побережна, О. Щолокова та інші); наукові розробки з теорії та методики музичного навчання (О. Віцинський, О. Готсдінер, Г. Коган, А. Козир, О. Ростовський, Г. Саїк, В. Самітов, О. Хлебнікова, Ю. Цагареллі, Г. Ципін та інші); категорії і поняття вокально-виконавської діяльності майбутніх учителів музики (Л. Василенко, В. Вотріна, І. Герсамія, Н. Гребенюк, Л. Дмитрієв, І. Колодуб, С. Лемешев, В. Прокоп'єв, Р. Юссон, Ю. Юцевич, В. Юшманов та інші).

Для досягнення мети дослідження використовувались **методи**, які відповідали природі явища, що вивчалось, і були адекватні поставленим завданням:

- *теоретичні* (аналіз наукової психолого-педагогічної і методичної літератури в межах досліджуваної проблеми, узагальнення передового досвіду роботи визначних педагогів та вокалістів-виконавців, моделювання змісту вихідних положень психологічних досліджень у теорію і методику музичного навчання та інші) – для визначення сутності і змісту поняття “вокально-виконавська надійність майбутніх учителів музики” та перспективних шляхів формування означеного феномену;

- *емпіричні* (спостереження, бесіди, анкетування, оцінювання, констатувальний, пошуковий і формувальний експерименти та інші) – для виявлення педагогічних умов, методів і прийомів цілеспрямованого досягнення майбутніми вчителями музики безпомилкового співу;

- *математичної обробки результатів* вимірювань сформованості вокально-виконавської надійності у майбутніх учителів музики під час проведення педагогічного експерименту (констатувального, пошукового і формувального) – для відстеження динаміки та доказу вірогідності кількісного і якісного аналізу даних.

Організація дослідження. Робота проводилася в три етапи протягом 1996 – 2008 рр.

На першому етапі (1996 – 2000 рр.) опрацьовувалися праці з психології, педагогіки та мистецтвознавства і визначалися теоретико-методичні засади формування вокально-виконавської надійності у студентів мистецьких факультетів вищих педагогічних навчальних закладів; аналізувалися, узагальнювалися одержані результати і виявлялися ефективні напрями дослідження обраної проблеми.

На другому етапі (2000 – 2006 рр.) розроблялися критерії, показники і рівні вокально-виконавської надійності майбутніх учителів музики;

вивчався стан проблеми збереження наявних рівнів її сформованості під час виступів студентів мистецьких факультетів вищих педагогічних навчальних закладів України перед слухацькою аудиторією (констатувальний експеримент); виявлялися інноваційні методи, прийоми, педагогічні умови і оптимальні форми підготовки майбутніх учителів музики до прилюдної діяльності для досягнення безпомилкового співу (пошуковий експеримент); обґрунтовувалася методика дослідно-експериментальної роботи.

На третьому етапі (2006 – 2008 рр.) було розроблено та апробовано експериментальну методику цілеспрямованого формування вокально-виконавської надійності у майбутніх учителів музики (формувальний експеримент); здійснено впровадження експериментально доведеної ефективної методики досягнення безпомилкового співу засобами опосередкованої регуляції їх емоційного стану у практику навчання студентів вищих педагогічних навчальних закладів України; зроблено висновки проведеного дослідження і оформлено загальний текст дисертаційної роботи.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота проводилася у Бердянському державному педагогічному університеті та Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Б. Хмельницького. Загалом в експериментальному дослідженні брали участь 736 студентів, з яких 628 були задіяні у констатувальному, 52 – у пошуковому, 56 – у формувальному експериментах.

Наукова новизна одержаних результатів.

Вперше представлено новий концептуальний підхід до розв'язання проблеми формування вокально-виконавської надійності у майбутніх учителів музики засобами опосередкованої регуляції їх емоційного стану; уведено в науковий обіг поняття “вокально-виконавська надійність майбутніх учителів музики” та визначено його сутність; розроблено методику цілеспрямованого формування вокально-виконавської надійності у студентів мистецьких факультетів педагогічних університетів та прослідковано динаміку цього процесу; окреслено критерії і показники сформованості вокально-виконавської надійності у майбутніх учителів музики.

Удосконалено методи і прийоми опрацювання навчального репертуару студентами в класі постановки голосу в педагогічних університетах; форми підготовки майбутніх учителів музики до прилюдної виконавської діяльності.

Подальшого розвитку дістали розробка специфіки вокальної виконавської діяльності; вивчення та обґрунтування можливостей особистісного підходу у вокальній підготовці майбутніх учителів музики.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в розробці та впровадженні художньо-тренінгових форм підготовки майбутніх учителів музики до прилюдної діяльності, рекомендацій щодо змісту і структури репетиційних занять зі студентами мистецьких факультетів вищих педагогічних навчальних закладів перед концертними виступами, засобів виразного, емоційно виповненого виконання мелодико-ритмових та інтонаційно-фразових ліній вокальних творів.

Вірогідність наукових положень та результатів дослідження забезпечується: послідовним та системним аналізом праць вітчизняних і зарубіжних авторів з педагогіки, психології та мистецтвознавства; методологічним і теоретичним обґрунтуванням вихідних положень; застосуванням комплексу методів, адекватних об'єкту, меті, завданням та логіці побудови дослідження; кількісною точністю математичної обробки одержаних результатів; тривалим масовим експериментом і отриманою позитивною динамікою від впровадження обґрунтованої методики цілеспрямованого формування вокально-виконавської надійності майбутніх учителів музики у практику навчання студентів вищих педагогічних навчальних закладів України.

Апробація результатів дослідження. Основні положення роботи обговорювалися на Міжнародній науковій конференції “Ідея опіки дітей і молоді в історико-педагогічній науці” (м. Івано-Франківськ, 2005); Всеукраїнських науково-практичних конференціях “Теорія і практика естетичного виховання в умовах соціокультурної трансформації” (м. Бердянськ, 2006); “Художня культура і освіта: традиції, сучасність, перспективи” (м. Мелітополь, 2006, 2007, 2008, 2009); міжвузівській науково-практичній конференції “Кримські діалоги: культура, мистецтво, освіта” (м. Сімферополь, 2007); науково-практичних конференціях та семінарах професорсько-викладацького складу й аспірантів Бердянського державного педагогічного університету (2004 – 2009); на засіданнях кафедри музичного виховання та хореографії зазначеного університету (1998 – 2009).

Теоретичні положення та практичні рекомендації з проблеми формування вокально-виконавської надійності у майбутніх учителів музики впроваджено на заняттях з постановки голосу Бердянського державного педагогічного університету (довідка від 26.11.2007 року за № 234/4), Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (довідка від 06.12.2007 року за № 06/2162) та Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка (довідка від 18.11.2007 року за № 04-11/996). Результати роботи використовуються в курсі лекцій “Методика викладання співу” та “Психологія музично-виконавської діяльності” (довідка від 06.12.2007

року за № 06/2163) для студентів магістратури Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.

Публікації. Результати дослідження відображено в 6 одноосібних публікаціях, з яких 5 – у фахових наукових виданнях.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації – 261 сторінка. Основний зміст викладено на 185 сторінках, додатки – на 48 сторінках. Список використаних джерел налічує 247 найменувань, з яких 10 – іноземними мовами. Робота містить 74 таблиці.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність дослідження; конкретизовано його об'єкт, предмет, мету й завдання; висвітлено наукову новизну та практичне значення; показано зв'язок з науковими програмами, планами, темами; охарактеризовано організацію дослідження; аргументовано вірогідність наукових положень та результатів дослідження і подано інформацію про їх апробацію й впровадження.

У **першому розділі** – *“Теоретичні основи дослідження проблеми формування вокально-виконавської надійності у майбутніх учителів музики”* – проаналізовано педагогічну, психологічну та мистецтвознавчу літературу з проблеми дослідження; розглянуто психолого-педагогічні особливості формування виконавської надійності у майбутніх учителів музики.

В результаті аналізу наукової літератури з досліджуваної проблеми з'ясовано, що вокально-виконавська надійність майбутніх учителів музики – це складова їх фахової майстерності, яка передбачає здатність до художньо-образного і точного виконання вокальних творів у звичних та емоціогенних умовах діяльності. Визначальними зовнішніми показниками означеного феномену є стабільність і технічна досконалість відтворення їх текстових та виконавських компонентів. У працях Л. Баренбойма, Л. Бочкарьова, І. Герсамії, Й. Гофмана, Н. Гребенюк, В. Касімова, С. Кіквадзе, Г. Когана, С. Левика, В. Прокоп'єва, С. Савшинського, Г. Ципіна та інших науковців засвідчено залежність результативності виконавської діяльності музикантів від домінування одного з різновидів сценічного хвилювання (“хвилювання-піднесення”, “хвилювання в образі”, “хвилювання-паніка” та “хвилювання-апатія”), де два перших види призводять до більш якісної активізації набутих фахових навичок, а інші – до дезорганізації контролю над процесом відтворення засвоєного матеріалу.

На основі вивчення науково-методичної літератури (О. Віцинський, Л. Гінзбург, О. Готсдінер, М. Давидов, Л. Котова, Л. Марковець, Я. Мільштейн, О. Олексюк, Г. Падалка, В. Самітов, Ю. Цагареллі, Д. Юник, Т. Юник та інші) виокремлено питання, які пов'язані з формуванням виконавської надійності музикантів-інструменталістів, а також проблеми створення їх оптимального концертного самопочуття. Вченими доведена особлива значущість мотивації та мобілізації резервних сил організму у формуванні завадостійкості інтерпретаторів напередодні прилюдних виступів.

У розділі вказується на відсутність досліджень з формування виконавської надійності в галузі вокальної підготовки майбутніх учителів музики, здійснюється психолого-педагогічний аналіз передумов формування надійності співу в студентів мистецьких факультетів педагогічних університетів.

На теоретико-методологічному рівні розглядається залежність результативності будь-якої діяльності від емоційного стану особистості (Л. Аболін, Л. Алексєєва, А. Баранов, В. Бахур, Л. Бучек, В. Вілюнас, О. Дашкевич, Б. Додонов, В. Дубиніна, Т. Землякова, Л. Китаєв-Смик, Я. Рейковський, П. Сімонов, А. Тимченко, О. Чебикін та інші). Доводиться потреба у досконалому вивченні питань, що залишилися поза увагою науковців з теорії і методики музичного навчання, щодо засобів опосередкованої регуляції емоційного стану студентів у процесі формування їх вокально-виконавської надійності.

У **другому розділі** – *“Діагностувально-пошукова робота з формування вокально-виконавської надійності у майбутніх учителів музики”* – описуються два етапи дослідження: *діагностувальний та пошуковий*.

Перший (*діагностувальний*) етап дослідження спрямовувався на вивчення стану сформованості вокально-виконавської надійності у практичній діяльності студентів мистецьких факультетів вищих педагогічних навчальних закладів. В результаті аналізу сутності, змісту вокальних умінь та навичок, котрі формуються на основі оволодіння акустичними (висота звуку, сила звуку, чистота інтонації, висока співацька форманта, вібрато, імпеданс тощо), фізіологічними (співацьке дихання, атака та опора звуку, нервово-м'язовий комплекс вокальної моторики тощо) й орфоепічними (чіткість дикції, прикритість та округлість звуку, система навичок з вокальної орфоєпії тощо) механізмами голосоутворення, розроблено критерії і показники вокально-виконавської надійності майбутніх учителів музики, які не вимагають спеціальних технічних вимірювальних прилаштувань і не викликають сумніву в інтерпретації їх змісту.

Першим критерієм виступає *міра здатності до виразного відтворення емоційно-образного змісту вокальних творів під час прилюдних виступів*, що визначається за показниками:

- цілісність інтерпретації музичного матеріалу (без епізодичних втрат);
- цілісність відтворення літературного тексту (без епізодичних втрат);
- завершеність виконання вокального твору.

Другим критерієм є *міра здатності до вокально-технічної досконалості виконання творів під час прилюдних виступів*. Цей критерій діагностується за такими показниками:

- відсутність детонації;
- уникнення хрипоті;
- відповідність виконання метро-ритмічного малюнку авторському тексту;
- точність попадання у співацьку позицію.

Діагностика сформованості вокально-виконавської надійності у майбутніх учителів музики здійснювалась за чотирма рівнями (високий, середній, низький та дуже низький), які різнилися між собою кількістю помилок, допущених кожним студентом відповідно до показників визначених критеріїв. Втім, одна епізодична втрата цілісності передачі слухачам музичного матеріалу чи літературного тексту умовно прирівнювалась до двох, а незавершене відтворення вокального твору – до тринадцяти помилок за будь-яким показником другого критерію, оскільки вони найнегативніше відображались на вокально-виконавській надійності майбутніх учителів музики. Високий рівень надійності співу встановлювався за безпомилкового виконання програми, середній – за допущення не більше шести помилок, низький – за появи від семи до дванадцяти помилок, дуже низький - за допущення більше дванадцяти помилок. Констатувальним експериментом було охоплено 262 студенти мистецьких факультетів вищих навчальних педагогічних закладів України (90 студентів третіх курсів БДПУ та МДПУ, 104 студенти п'ятих курсів БДПУ та МДПУ, 14 учасників Ялтинського фестивалю “Кримська весна”, 43 учасники Всеукраїнських студентських олімпіад, 11 виконавців концертних сольних програм). Результати діагностувальних вимірів вокально-виконавської надійності у майбутніх учителів музики свідчать про незадовільний стан сформованості означеного феномену, оскільки під час прилюдних виступів лише 1,9% студентів зуміли досягти високого рівня надійності співу і 46,6% – середнього. Натомість, 42,4% осіб продемонстрували низький та 9,2% – навіть дуже низький рівень вокально-виконавської надійності.

Зіставленням результатів констатувального експерименту з отриманими даними анкетування інтерпретаторів по завершенні прилюдних виступів встановлено, що вокально-виконавська надійність майбутніх учителів музики залежить від застосування відповідного знаку та інтенсивності емоцій у регулятивних процесах діяльності; когнітивного дисонансу або консонансу, які виникають внаслідок розбіжності між бажаними й реальними результатами співу; здатності до довільної емоційної регуляції сценічної поведінки.

Метою другого (*пошукового*) етапу дослідження було виявлення дійових методів і прийомів роботи над вокальними творами, які б сприяли досягненню безпомилкового співу студентів під час аудиторної форми звітності й подоланню негативного впливу емоційно-стресових факторів сценічних репетицій та прилюдних виступів на результативність їх діяльності. В результаті проведення чотирьох пошукових експериментів, у яких брали участь 52 студенти Бердянського державного педагогічного університету (КГ – 26 і ЕГ – 26), доведено, що:

- рівень надійності співу зростає на 3,6% під час репетиційного виконання вокальних творів та в період їх сценічної інтерпретації за умови дотримання ними оптимальної інтенсивності емоційної виповненості кожної інтонації, фрази, речення тощо;

- процес формування вокально-виконавської надійності стає ефективнішим на 4,5% за умови максимального захоплення інтерпретацією музичного матеріалу та літературного тексту вокальних творів і нівелювання емоційної реакції слухачів на якість їх відтворення, яка може спричинити появу негативного різновиду сценічного хвилювання;

- означений феномен підвищується на 4,8% за умови цілеспрямованого визначення розбіжностей між бажаними та реальними результатами співу з домінуванням когнітивного дисонансу при роботі над вокальними творами і когнітивного консонансу під час сценічних репетицій та прилюдних виступів;

- результативність діяльності майбутніх учителів музики покращується на 6,6% за адаптивного тренінгу з метою підготовки до успішної інтерпретації вокальних творів в умовах емоційно-інформаційного стресу та коригування його інтенсивності видозміненням вагомості значення даного прилюдного виступу.

Ефективними виявилися такі методи і прийоми досягнення безпомилкового співу, як залучення майбутніх учителів музики до:

- свідомого вибору навчального репертуару, що відповідає їх особистим естетичним уподобанням щодо емоційно-образного змісту;

- виокремлення текстових і виконавських складових кожного твору для спеціального заучування;

- порівняння уявлених “взірців” окремих виконавських компонентів з реальними наслідками співу;
- умовного (навмисного) допущення помилок та ускладнень при опрацюванні вокальних творів для засвоєння вимушених “вступів” з наступних початкових пунктів їх виконання без порушень метро-ритмічної побудови музичної тканини;
- максимального захоплення інтерпретацією музичної палітри та літературного тексту вокальних творів.

У **третьому розділі** – “*Експериментальне формування вокально-виконавської надійності у майбутніх учителів музики*” – описуються три послідовні етапи формувального експерименту: *підготовчий, основний та заключний*.

Підготовчий (перший) етап формувального експерименту спрямовувався на розробку і теоретичне обґрунтування методики планомірного досягнення безпомилкового співу студентами мистецьких факультетів педагогічних університетів засобами опосередкованої регуляції їх емоційного стану. В результаті аналізу науково-методичної літератури і специфіки роботи нервово-м’язового комплексу вокальної моторики виокремлено *чотири фази* формування вокально-виконавської надійності у майбутніх учителів музики (*становлення, розвиток, вдосконалення та закріплення*).

Фаза становлення означеного феномену характеризується домінуванням стеничних емоцій у процесі ознайомлення з вокальними творами під час формування репертуару; позитивним емоційним ставленням студентів до музичної палітри і образного змісту літературного тексту кожного відібраного твору; впевненістю у спроможності досягнення безпомилкового співу в майбутній формі звітності.

Фаза розвитку вокально-виконавської надійності у студентів мистецьких факультетів вищих педагогічних навчальних закладів передбачає вироблення установок на визначення і утримання оптимальної величини когнітивного дисонансу при оволодінні якомога більшою кількістю текстових та виконавських компонентів кожного твору. Домінування когнітивного консонансу завдяки збіжності реальної результативності співу майбутніх учителів музики з уявними “взірцями” зводить нанівець їх прагнення до мети. Пошуки найпривабливіших ознак у кожному визначеному текстовому та виконавському компоненті вокального твору створюють умови для виникнення більш сильних емоцій того ж знаку і забезпечують нескінченний розвиток вокально-виконавської надійності у майбутніх вчителів музики.

Фаза вдосконалення означеного феномену спрямовується на аналіз ознак можливих стрес-факторів майбутньої форми звітності та “упереджену” адаптацію до їх дії. Умовне допущення декількох помилок у

відтворенні текстових і виконавських компонентів вокальних творів та засвоєння вимушених “вступів” з наступних початкових пунктів їх інтерпретації без порушень метро-ритмічної побудови музичної тканини сприяють накопиченню досвіду регуляції інтенсивності інформаційного та емоційного стресу.

Завершальна фаза формування вокально-виконавської надійності у майбутніх учителів музики передбачає закріплення її досягнутого рівня емоціогенністю умов прилюдної форми звітності. *Фаза закріплення* означеного феномену розмежовується на три стадії відповідно до просторово-часової дії стрес-факторів: перед виходом на сцену; під час прилюдного виконання вокальних творів; по завершенні виступу.

Метою першої стадії закріплення досягнутої результативності діяльності є збереження впевненості студентів у якісній підготовленості до прилюдної форми звітності завдяки стійкості звичного емоційного стану у процесі розспівування виконавського апарату та повторення вокальних творів (епізодів). Збільшення емоційної реактивності до роздратованості чи її зменшення до гальмування та апатії викликає сумнів у вірності прийнятих інтерпретаторських рішень і негативно впливає на вокально-виконавську надійність майбутніх учителів музики. Беззмінна типова поведінка студентів та усвідомлення того, що даний виступ – це не завершальна стадія становлення їх творчої особистості, а проміжний етап загального процесу підготовки до більш відповідальних форм звітності складають основу збереження звичного емоційного стану у майбутніх учителів музики перед виходом на естраду.

Друга стадія закріплення досягнутого рівня сформованості означеного феномену у студентів мистецьких факультетів вищих навчальних педагогічних закладів зумовлює уникнення негативного виду сценічного хвилювання під час прилюдного виступу відтворенням оптимальної емоційної виповненості кожної музичної інтонації, фрази, речення тощо. Миттєве сприйняття виконавцями зворотної реакції слухачів на емоційно-образний зміст, музичну палітру, драматургію та інші компоненти вокальних творів спонукає до творчої інтерпретації раніше віднайдених або новосприйнятих у процесі прилюдного виступу їх привабливих елементів. Тривала спрямованість уваги виконавців на зворотну біоенергетичну інформацію, яка відображає емоційну реакцію слухачів, призводить до втрати контролю за процесом інтерпретації вокальних творів.

Остання (третя) стадія закріплення досягнутого рівня сформованості вокально-виконавської надійності у майбутніх учителів музики спрямовується на їх плавну адаптацію до звичних умов, у яких спочатку аналізуються творчо-емоційні ознаки прилюдної інтерпретаційної діяльності і лише потім – інформаційно-технологічні.

Мета *основного* (другого) етапу формувального експерименту полягала у визначенні й створенні педагогічних умов, необхідних і достатніх для ефективної реалізації розробленої методики цілеспрямованого досягнення безпомилкового співу майбутніми вчителями музики.

Перша педагогічна умова мала б забезпечити орієнтацію студентів на емоційне оцінювання привабливості музичної палітри і образного змісту літературного тексту кожного твору з метою свідомого вибору навчального репертуару, який максимально відповідав би їх особистим естетичним уподобанням.

Друга педагогічна умова повинна була б активізувати прагнення студентів застосовувати окрім традиційних способів опрацювання музичного матеріалу й ідеомоторний (уявне виконання епізоду чи всього твору зі всіма локальними ознаками) та їх змішані форми для досягнення впевненості в абсолютній ліквідації “дефіциту інформації” на основі якісного засвоєння текстових й виконавських компонентів і успішного подолання інтерпретаторських технічних труднощів.

Третя педагогічна умова сприяла б спрямуванню зусиль студентів на досягнення безпомилкового співу з відтворенням всіх обміркованих деталей вокальних творів у ситуаціях, максимально наближених до майбутньої форми звітності, зумовлених лабораторно створеними емоціогенними обставинами напередодні прилюдних виступів під час аудиторних та сценічних репетицій.

Четверта педагогічна умова спонукала б студентів до збереження звичного емоційного стану перед виходом на естраду, подолання негативної дії емоційного та інформаційного стресу під час прилюдної форми звітності, аналізу творчо-емоційних і інформаційно-технологічних ознак сценічної діяльності.

Перевірка ефективності розробленої методики цілеспрямованого формування вокально-виконавської надійності у майбутніх учителів музики здійснювалась шляхом створення визначених педагогічних умов у навчальному процесі студентів експериментальної групи та математичної обробки результатів вимірювань сформованості означеного феномену для відстеження динаміки та доказу вірогідності кількісного і якісного аналізу даних. У дослідженні брали участь 56 студентів Бердянського державного педагогічного університету та Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (28 – КГ і 28 – ЕГ), яких було розподілено на чотири підгрупи відповідно до кінцевої форми звітності:

- 1 підгрупа – 14 студентів другого курсу БДПУ (7 – КГ і 7 – ЕГ);
- 2 підгрупа – 12 студентів п'ятого курсу БДПУ (6 – КГ і 6 – ЕГ);
- 3 підгрупа – 14 студентів третього курсу МДПУ (7 – КГ і 7 – ЕГ);

4 підгрупа – 16 студентів п'ятого курсу МДПУ (8 – КГ і 8 – ЕГ).

У процесі *заключного* (третього) етапу формувального експерименту, який спрямовувався на виявлення результатів апробації розробленої методики, тричі проводились контрольні виміри вокально-виконавської надійності у майбутніх учителів музики за всіма показниками її визначених критеріїв: в ході індивідуально-аудиторних форм звітності; під час сценічно-репетиційних форм звітності; у процесі прилюдних форм звітності. Узагальнені результати контрольних вимірів вокально-виконавської надійності в учасників КГ і ЕГ викладено в таблиці 1. У студентів КГ (див. табл. 1) по завершенні формувального експерименту зафіксовано лише незначні позитивні зміни в результативності співу (на 7 помилок менше, ніж на початку експерименту). Між отриманими даними щодо сформованості у них означеного феномену під час індивідуально-аудиторних, сценічно-репетиційних та прилюдних форм звітності простежилася негативна динаміка. Результативність співу студентів КГ під час сценічно-репетиційних форм звітності погіршилася на 20 помилок (в той час, як в учасників ЕГ – лише на 4) відносно продемонстрованої вокально-виконавської надійності у процесі аудиторно-репетиційних форм звітності. У ході прилюдних форм звітності у студентів КГ вона знизилася на 35 помилок (в учасників ЕГ – на 9) згідно з попередніми даними індивідуально-аудиторних форм звітності, а відповідно до сценічно-репетиційних – ще на 15 помилок (в учасників ЕГ – на 5).

Таблиця 1

Результати експериментального формування
вокально-виконавської надійності у майбутніх учителів музики

Студенти		Загальна кількість помилок			
група	кількість	початок експер-ту	завершення експер-ту		
			ауд. реп-я	сцен. реп-я	сцен. вист.
ЕГ	28	289 (50,7 %)	197 (45,2 %)	201 (43,7 %)	206 (42,9 %)
КГ	28	281 (49,3 %)	239 (54,8 %)	259 (56,3 %)	274 (57,1 %)

Динаміка позитивного впливу запропонованої методики на формування надійності співу в майбутніх учителів музики склала 9,6% при індивідуально-аудиторних формах звітності, 12,6% під час сценічно-репетиційних форм звітності, 14,2% у процесі прилюдних форм звітності.

Таким чином, отримані результати експерименту засвідчують дієздатність розробленої методики цілеспрямованого формування вокально-виконавської надійності у майбутніх учителів музики і надають

підстави наголошувати на доцільності її використання у навчальному процесі студентів мистецьких факультетів педагогічних університетів.

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні здійснено теоретичне узагальнення концептуальних підходів до розв'язання проблеми формування вокально-виконавської надійності у майбутніх учителів музики, обґрунтовано критерії, показники і рівні сформованості означеного феномену, запропоновано експериментально перевірену методику досягнення безпомилкового співу студентами мистецьких факультетів вищих навчальних педагогічних закладів на основі виявлених інноваційних методів і прийомів їх підготовки до прилюдних виступів. Проведене дослідження дало підстави зробити узагальнюючі висновки відповідно до поставлених і вирішених завдань.

1. В результаті теоретичного аналізу науково-методичної літератури з проблеми вокальної підготовки майбутніх учителів музики до сценічних виступів встановлено, що емоціогенні умови підсумкових та прилюдних форм звітності впливають на злагожденість відтворення набутих виконавських навичок. Високу результативність їх сценічної діяльності забезпечує сформована вокально-виконавська надійність, яка характеризується як *здатність до виразної, безпомилкової і технічно досконалої інтерпретації вокальних творів у звичних та емоціогенних умовах*. Водночас питання методики формування означеного феномену не знаходять необхідного відображення у науково-методичній літературі.

2. Досягнення науковців у галузі теорії та методики музичного навчання надали змогу розробити критерії і показники сформованості вокально-виконавської надійності у майбутніх учителів музики, які не вимагають спеціальних технічних прилаштувань і не викликають сумніву в інтерпретації їх змісту: *міра здатності до виразного відтворення емоційно-образного змісту вокальних творів під час прилюдних виступів* (цілісність інтерпретації музичного матеріалу, цілісність відтворення літературного тексту, завершеність виконання вокального твору); *міра здатності до вокально-технічної досконалості виконання творів під час прилюдних виступів* (відсутність детонації, уникнення хрипоти, відповідність виконання метро-ритмічного малюнку авторському тексту, точність попадання у співацьку позицію).

3. На основі означених критеріїв та їх показників виділено чотири рівні сформованості вокально-виконавської надійності у майбутніх учителів музики (високий, середній, низький і дуже низький). Результати проведеного констатувального експерименту засвідчили, що діючі

технології досягнення безпомилкового співу не відповідають сучасним вимогам підготовки висококваліфікованих педагогічних кадрів і потребують вдосконалення. Високий рівень вокально-виконавської надійності виявлено лише у 1,9%, середній – у 46,5% студентів мистецьких факультетів вищих навчальних педагогічних закладів України. Натомість, у 42,4% майбутніх учителів музики зафіксовано низький, а у 9,2% – навіть дуже низький рівень надійності співу. Зіставленням результатів констатувального експерименту з отриманими даними анкетування інтерпретаторів по завершенні прилюдних виступів встановлено, що вокально-виконавська надійність майбутніх учителів музики залежить від їх здатності до довільної регуляції емоційного стану.

4. В результаті проведення пошукових експериментів виявлено *методи і прийоми* цілеспрямованого формування вокально-виконавської надійності у майбутніх учителів музики, які розмежовано на дві групи. *Перша група* охоплює методи і прийоми досягнення безпомилкового співу студентами під час роботи над вокальними творами (залучення виконавців до свідомого вибору навчального репертуару, що відповідає їх особистим естетичним уподобанням щодо емоційно-образного змісту; виокремлення складових твору для спеціального заучування та порівняння їх уявлених “взірців” з реальними наслідками співу тощо). *Методи і прийоми другої групи* спрямовуються на подолання негативної дії емоційно-стресових факторів сценічних репетицій та прилюдних виступів (залучення студентів до максимального захоплення інтерпретацією музичної палітри та літературного тексту вокальних творів; нівелювання емоційної реакції слухачів на якість виконання матеріалу, яка може спричинити появу негативного різновиду сценічного хвилювання; відтворення оптимальної емоційної виповненості кожної музичної інтонації, фрази, речення тощо).

5. На основі виявлених ефективних методів і прийомів досягнення безпомилкового співу розроблено й апробовано методику цілеспрямованого формування вокально-виконавської надійності у майбутніх учителів музики, яка охоплює *чотири фази* (становлення, розвиток, вдосконалення та закріплення). *Перша фаза* передбачає вироблення у них установок на домінування впевненості у спроможності досягнення безпомилкової інтерпретації відібраних творів, *друга* – на якісне засвоєння їх матеріалу та успішне подолання виконавсько-технічних труднощів, *третья* – на “упереджену” адаптацію до дії стрес-факторів майбутньої форми звітності, *четверта* – на закріплення сформованої вокально-виконавської надійності емоціогенністю умов прилюдного виступу. Включення до репертуару студентів мистецьких факультетів вищих педагогічних навчальних закладів музичних творів, які максимально відповідають особистим естетичним уподобанням щодо привабливості їх текстових та виконавських компонентів, створює умови

для формування впевненості у спроможності досягнення високого рівня надійності співу. Постійні пошуки нових привабливих ознак музичного матеріалу і літературного тексту підвищують якість запам'ятовування складових вокальних творів. Адаптивний тренінг з метою підготовки до успішного вирішення ситуації, зумовленої можливим виникненням стрес-факторів під час співу, сприяє безпомилковому відтворенню необхідної інформації в емоціогенних умовах прилюдного виступу. Інтерпретація кожного твору з допущенням можливості появи декількох помилок зменшує інтенсивність дії інформаційного й емоційного стресу. Сприйняття виконавцями позитивної емоційної реакції слухачів на емоційно-образний зміст музичної палітри та літературного тексту вокальних творів спонукає їх до відтворення оптимальної емоційної виповненості кожної інтонації, фрази, речення тощо. Цілеспрямоване визначення розбіжностей між бажаними та реальними результатами діяльності з домінуванням когнітивного дисонансу при роботі над вокальними творами і когнітивного консонансу під час сценічних репетицій та прилюдних виступів сприяє досягненню безпомилкового співу. Захоплення студентів інтерпретацією не тільки раніше віднайдених деталей музичної тканини, а й новосприйнятих безпосередньо у процесі прилюдного відтворення матеріалу створює умови для надійного виконання вокальних творів.

6. У дисертації з'ясовано, що *педагогічними умовами* реалізації методики цілеспрямованого формування вокально-виконавської надійності у майбутніх учителів музики є:

- орієнтація студентів на емоційне оцінювання привабливості музичної палітри і образного змісту літературного тексту кожного твору з метою свідомого вибору навчального репертуару, який максимально відповідає їх особистим естетичним уподобанням;

- активізація прагнень студентів до застосування як традиційних способів опрацювання музичного матеріалу, так і ідеомоторного (уявне виконання епізоду чи всього твору зі всіма локальними ознаками) та їх змішаних форм для досягнення впевненості в абсолютній ліквідації “дефіциту інформації” на основі якісного засвоєння текстових і виконавських компонентів та успішного подолання інтерпретаторських технічних труднощів;

- спрямування зусиль студентів на досягнення безпомилкового співу з відтворенням всіх обміркованих деталей вокальних творів у ситуаціях, максимально наближених до майбутньої форми звітності, зумовлених лабораторно створеними напередодні прилюдних виступів під час аудиторних та сценічних репетицій емоціогенними обставинами;

- спонукання студентів до збереження звичного емоційного стану перед виходом на естраду, подолання негативної дії емоційного та

інформаційного стресу під час прилюдної форми звітності, аналізу творчо-емоційних і інформаційно-технологічних ознак сценічної діяльності.

7. У ході дослідно-експериментальної роботи доведена ефективність запропонованої методики цілеспрямованого формування вокально-виконавської надійності у майбутніх учителів музики засобами опосередкованої регуляції їх емоційного стану. Позитивна динаміка від її втілення у навчальний процес студентів мистецьких факультетів вищих педагогічних навчальних закладів склала 9,6% при індивідуально-аудиторних формах звітності, 12,6% під час сценічно-репетиційних форм звітності, 14,2% у процесі прилюдних форм звітності.

Завдання дослідження виконано, мету досягнуто. Водночас слід зазначити, що проведене дослідження не претендує на вичерпне розкриття всіх аспектів даної проблеми. Отримані результати можуть стати основою для подальших пошуків ефективних методів та прийомів формування вокально-виконавської надійності у майбутніх учителів музики, адже лишаються маловивченими питання педагогічного впливу на активізацію їх уваги, мислення, процесуальної мотивації, позитивних вольових якостей та інших чинників для досягнення безпомилкового співу.

Основні положення дисертації відображено в таких публікаціях:

1. Матвєєва О. Координація надійності співу майбутніх учителів музики в контексті емоційної теорії когнітивного дисонансу / О. Матвєєва // Ідея опіки дітей і молоді в історико-педагогічній науці: зб. наук. праць. – Івано-Франківськ, 2005. – С. 78-82.

2. Матвєєва О. В. Вокально-виконавська надійність фахівців у контексті теорій інформаційно-емоційного стресу / О. В. Матвєєва // Збірник наук. праць Бердянського держ. пед. ун-ту. – Бердянськ: БДПУ, 2006. – № 2. – С. 117-121. – (Педагогічні науки).

3. Матвєєва О. В. Сценічне хвилювання як детермінанта вокально-виконавської надійності майбутніх учителів музики / О. В. Матвєєва // Наука і сучасність: зб. наук. праць Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. – Том 55. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2006. – С. 64-71.

4. Матвєєва О. В. Перспективні напрями формування вокально-виконавської надійності у майбутніх учителів музики / О. В. Матвєєва // Збірник наук. праць Бердянського держ. пед. ун-ту. – Бердянськ: БДПУ, 2007. – № 1. – С. 186-191. – (Педагогічні науки).

5. Матвєєва О. Розвиток вокально-виконавської надійності у майбутніх учителів музики / Ольга Матвєєва // Рідна школа. – 2007. – № 11 – 12. – С. 50-51.

6. Матвєєва О. В. Регуляція психологічного стресу як засіб формування виконавської надійності вокалістів / О. В. Матвєєва // Збірник

наук. праць Бердянського держ. пед. ун-ту. – Бердянськ: БДПУ, 2009. – № 1. – С. 209-214. – (Педагогічні науки).

АНОТАЦІЇ

Матвєєва О. В. Методика формування вокально-виконавської надійності у майбутніх учителів музики. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання. – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2010.

У дисертаційному дослідженні розглянуто проблему формування вокально-виконавської надійності у майбутніх учителів музики, де означений феномен трактується як здатність до виразної, безпомилкової і технічно досконалої інтерпретації вокальних творів у звичних та емоціогенних умовах. Визначено критерії, показники і рівні сформованості вокально-виконавської надійності у майбутніх учителів музики. Виявлено інноваційні методи і прийоми роботи над вокальними творами, які сприяють досягненню безпомилкового співу студентів під час аудиторної форми звітності й подоланню негативного впливу емоційно-стресових факторів сценічних репетицій та прилюдних виступів на результативність їх діяльності. Розроблено й експериментально перевірено методику цілеспрямованого чотирьохфазного формування вокально-виконавської надійності у майбутніх учителів музики засобами опосередкованої регуляції їх емоційного стану. Визначено педагогічні умови її реалізації.

Ключові слова: вокально-виконавська надійність, методика формування, майбутні учителі музики.

Матвеева О. В. Методика формирования вокально-исполнительской надежности у будущих учителей музыки. – Рукопись.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика музыкального обучения. – Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова. – Киев, 2010.

В диссертации исследована проблема формирования вокально-исполнительской надёжности будущих учителей музыки. Теоретически обобщены концептуальные пути её решения. Обоснованы критерии, показатели и уровни сформированности исполнительской надёжности студентов факультетов искусств высших педагогических учебных заведений в процессе вокальной подготовки. Выявлены инновационные методы и приёмы работы над вокальными произведениями, способствующие достижению безошибочного пения студентов во время

аудиторных занятий, а также преодолению негативного воздействия эмоционально-стрессовых факторов сценических репетиций и публичных выступлений на результативность их деятельности. Разработана и экспериментально апробирована методика целенаправленного четырёхфазного формирования вокально-исполнительской надёжности у будущих учителей музыки непосредственной регуляцией их эмоционального состояния. Определены педагогические условия её реализации.

Вокально-исполнительская надёжность будущих учителей музыки рассматривается как способность к выразительной, безошибочной и технически совершенной интерпретации вокальных произведений в обычных и эмоциогенных условиях. Методика её формирования охватывает четыре фазы (становление, развитие, усовершенствование и закрепление). Первая фаза предусматривает выработку у студентов установок на доминирование уверенности в возможности достижения безошибочной интерпретации отобранных произведений, вторая – на качественное усвоение материала и успешное преодоление исполнительско-технических трудностей, третья – на “опережающую” адаптацию к действию стресс-факторов будущей формы отчётности, четвёртая – на закрепление сформированной вокально-исполнительской надёжности эмоциогенностью условий публичного выступления.

В работе определены следующие педагогические условия реализации разработанной методики формирования вокально-исполнительской надёжности у будущих учителей музыки:

1) ориентация студентов на эмоциональное оценивание музыкальной палитры и образного содержания литературного текста каждого произведения с целью сознательного выбора учебного репертуара, максимально соответствующего их личным эстетическим вкусам;

2) активизация стремлений студентов к применению как традиционных способов работы над музыкальным материалом, так и идеомоторного (его воображаемое исполнение со всеми деталями) и их смешанных форм для достижения уверенности в абсолютной ликвидации “дефицита информации” на основе качественного усвоения текстовых и исполнительских компонентов и успешного преодоления интерпретаторских технических трудностей;

3) координация усилий студентов на достижение безошибочного пения с воспроизведением всех продуманных деталей вокальных произведений в ситуациях, максимально приближённых к будущей форме отчётности, обусловленных лабораторно созданными эмоциогенными условиями во время аудиторных и сценических репетиций накануне публичных выступлений;

4) побуждение студентов к сохранению обычного эмоционального состояния перед выходом на эстраду, к преодолению негативного действия информационного и эмоционального стресса во время публичной формы отчётности, к анализу творческо-эмоциональных и информационно-технологических составляющих сценической деятельности.

В ходе исследования доказано, что включение в репертуар студентов факультетов искусств высших педагогических учебных заведений музыкальных произведений, текстовые и исполнительские компоненты которых максимально соответствуют личным эстетическим вкусам, создаёт условия для формирования уверенности в возможности достижения высокого уровня надёжности пения. Целенаправленное определение различий между желаемыми и реальными результатами деятельности с доминированием когнитивного диссонанса при работе над вокальными произведениями и когнитивного консонанса во время сценических репетиций и публичных выступлений способствует достижению безошибочного пения. Интерпретация каждого произведения с допущением возможности появления нескольких ошибок уменьшает интенсивность действия информационного и эмоционального стресса.

Ключевые слова: вокально-исполнительская надёжность, методика формирования, будущие учителя музыки.

Matveeva O. V. Methods of forming of vocal carrying out reliability of the future music masters.

Dissertation for Candidate in Pedagogical Sciences, specialty 13.00.02 – “theory and methods of musical education”. – National Pedagogical University named after Dragomanov. – Kyiv, 2010.

The problem of vocal carrying out reliability of the future music masters is covered in the dissertation. This phenomenon is interpreted as ability to an expressive, faultless and technically accomplished interpretation of vocal pieces of music in usual and stressful conditions. Criteria, indices and levels of forming of vocal carrying out reliability of the future music masters are revealed. Innovative methods and modes of work with vocal pieces of music which facilitate to achievement the faultless of singing of students at the audience form of accountability and overcoming negative influence of emotional-stress factors of stage rehearsals and public performances on the effectiveness of their activity. The methods of purposeful four-phases forming vocal carrying out reliability of the future music masters by means of mediated adjustment of their emotional condition are developed and experimentally tested. Pedagogical facilities of the realization of these methods are determined.

Key words: vocal carrying out reliability, methods of forming, future music masters.